

Evolucija koncepta sud/tribunal: treba li ići u smjeru njegove europeizacije?

Bodul, Dejan; Bartulović, Željko; Matić Matešković, Ines

Source / Izvornik: **Zbornik radova Pravnog fakulteta u Nišu, 2021, LX, 153 - 172**

Journal article, Published version

Rad u časopisu, Objavljena verzija rada (izdavačev PDF)

<https://doi.org/10.5937/zrpf0-34377>

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:118:455494>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-12-18**

PRAVRI

Pravni fakultet Faculty of Law

Sveučilište u Rijeci
University of Rijeka

Repository / Repozitorij:

[Repository of the University of Rijeka, Faculty of Law](#)
[- Repository University of Rijeka, Faculty of Law](#)

uniri DIGITALNA
KNJIŽNICA

DIGITALNI AKADEMSKI ARHIVI I REPOZITORIJI

Dr. sc. Ines Matic Matešković,*

Docent,

Pravni fakultet, Sveučilište u Rijeci, Republika Hrvatska

Dr. sc. Dejan Bodul,*

Vanredni profesor,

Pravni fakultet, Sveučilište u Rijeci, Republika Hrvatska

Dr. sc. Željko Bartulović,*

Redovni profesor,

Pravni fakultet, Sveučilište u Rijeci, Republika Hrvatska

pregledni naučni rad

10.5937/zrpfno-34377

UDK: 347.9(091)

347.9:341.24(4-672EU)

Rad primljen: 11.10.2021.

Rad prihvaćen: 28.11.2021.

EVOLUCIJA KONCEPTA SUD/TRIBUNAL: TREBA LI IĆI U SMJERU NJEGOVE EUROPEIZACIJE?*

Apstrakt: Živimo u vrijeme brzih socijalnih, ekonomskih pa i pravnih promjena. Ustaljeni pravni koncepti, kao sud/tribunal, evoluiraju. Modernizacija prava harmonizira ga s potrebama vremena. Organizacijska i funkcionalna modernizacija sudova trebala bi se odvijati u smjeru europeizacije. To je širi proces od recepcije europskog prava i preuzimanja pravnih instituta iz drugih prava, bez analize što oni znače u pravnom poretku iz kojeg su transplantirani i da li su u skladu s pravnom tradicijom i/ili se mogu i na koji način uključiti u domaći pravni sustav. Autori analiziraju historijske aspekte sudstva, da li reformirati sudove i kojim organizacijskim strukturama tada povjeriti obavljanje sudske vlasti, da li je moguće zadržavanje principe utemeljene na klasičnim pravnim standardima.

Ključne riječi: pojam suda, postupak in statu nascendi, europeizacija.

---

* ines.matic@pravri.uniri.hr

* dbodul@pravri.hr

* zeljko@pravri.hr

** This paper was funded under the project line ZIP UNIRI of the University of Rijeka, for the project ZIP-UNIRI-130-7-20 / Rad je financiran u okviru projektne inicijative ZIP UNIRI Sveučilišta u Rijeci, projekta ZIP-UNIRI-130-7-20.

1. Uvod – historijski razvoj sudova i suđenja

1.1. Doba antike – Atena

O rješavanju sporova u prvobitnoj zajednici u osvitku kulture možemo samo nagađati. Negdje su povjerenje skupine dobili stariji i ugledniji (starješine), a drugdje oni koji su se nametnuli silom (samodršci). Neke od najranijih odredbi koje reguliraju postupak rješavanja sporova nalazimo u državama Starog istoka u drugom milenijumu prije Krista.

U Ateni dolazi do razvoja demokracije pa i sudovanja. Drakon osniva *Sud efeta* sastavljen od bazileusa, polemarha, eponima i 48 naukrara koji sudi u vijećima od po 17 članova. Solon 594. g. pr. Kr. utemeljuje vrhovni narodni porotni sud *Heliaju* s 6.000 članova (5.000 redovitih i 1.000 dodatnih), biranih kockom između članova prva tri imovinska razreda društva. Svaka *fila* (pleme) birala je po 600 sudaca starijih od 30 godina na godinu dana. Sud sudi u vijećima (dikasteriji) od 201 (za imovinske predmete), 501 (izriču i smrtnu kaznu) i 1.501 člana (sporovi općeg interesa). Svaki dan se kockom biraju članovi vijeća i vijeće koje rješava spor, kako bi se spriječila korupcija. Sudi se na otvorenom kako bi bogovi, a zapravo narod nadgledao suđenje i zločinci ne bi okužili suce. Pizistrat za građanske predmete uvodi *Sud dieteta* s 200 članova. Sud jedanaestorice sudi imovinske delikte te nadzire izvršenje kazne slično kao i Sud četrdesetorice. Postojale su i izabrane arbitraže (Bartulović, 2014: 43, 44, 46). Daje se prednost javnom suđenju i kolektivnim sudovima izabranim na način koji onemogućuje korupciju.

1.2. Doba antike – Rim

Razvoj rimskog civilnog postupka počinje nastankom države i ograničenjem samopomoći (Novaković, 2020: 141–161). Saznanje o građanskom postupku temelji se na malom broju izvora u primjerima iz četvrte knjige Gajevih Institucija, iako se ona odnosi na tužbe, a ne na pravila postupka. Nedostatak izvora ostavlja prostor za različita tumačenja kojima se popunjavaju praznine (Metzger, 2004: 246 *et seq*).

U rimskom pravu pod pojmom sudac se podrazumijevaju različite osobe: izabrani magistrat koji ima *ius dicendi* i *ius iudicandi*, pojedinac imenovan da odlučuje o činjenicama i donosi presudu u slučaju za koji je izabran (*iudex privatus*), sudski organ *recuperatores* (najmanje trojica izabranih sudaca) koji je odlučivao u postupku s javnim interesom, centumvirski

sudovi i izvanredni sudovi za kaznena djela protiv države (*questiones perpetuae*) (Plescia, 2001: 51–70).

U građanskom postupku pripremna faza i faza rasprave odvijale su se prije nego što je sudac dobio *iurisdictio*, a faza dokazivanja i odlučivanja provedene pred sudskim tijelom (Caroli, 2017: 140). Ovaj dio postupka započinje nakon litiskontestacije te se odvija pred izabranim sucem koji je *iudex privatus*. On je trebao utvrditi istinitost tvrdnji stranaka, provesti dokaze i izreći presudu. Građanski postupak, legisakcijski i formularni, karakterizirala je činjenica da je konačnu odluku donio subjekt izvan pravnog sustava, kojeg su stranke odabrale.

Suca odabiru stranke, ali odabir verificira pravosudni magistrat (*dare iudicem*) dajući sucu nalog da provede postupak u uputu (*ius dicere*) kako da presudi (*iussum iudicandi*) (Karakocali, 2013: 71–72). Iz ovlaštenja *iussum iudicandi* proizlaze funkcije suca, a prva među njima je suđenje i donošenje odluke. Radilo se o *munus publicum* u punom smislu, o čemu svjedoči D. 5.1.78. *Quippe iudicari munus publicum est*.

Autorizacija pravosudnog magistrata sucu privatniku čini odluku u sporu državnom odlukom i ona ima snagu po državi ovršive presude, za razliku od odluke koju donosi obični privatni sudac (*arbiter ex compro-misso*) (Horvat, 1998: 344–346).

Stranke suca izabiru s posebnih sudačkih listi (*album iudicium*) u kojima su upisani senatori, a kasnije i vitezovi te je objavljivan za narednu godinu. Galjardi (Gagliardi, 2007: 199) ističe da je uloga suca posebno priželjkivana, da je izazivala rivalstvo i napetosti pru određivanju osoba. Možda je to bio povod da se formira službena lista (*album iudicium*) s koje će se izvući imena sudaca.

Album iudicium početno je obuhvatio samo građane senatorskog staleža. Oni su jamčili nepristranost i časnost, zahvaljujući velikom ugledu. Ekvidistancija senatora prema strankama bila je očitija u sporu subjekata koji pripadaju različitim društvenim klasama. Imenovanjem isključivo senatora za funkcije suca privatnika izbjegnuta je opasnost da socijalno jača stranka dodijeli spor pojedincu od svog povjerenja.

Album iudicium pripremao je pretor svake godine na početku službe te ga obrazlagao, zajedno s ediktom. Stranke su za konkretan slučaj s popisa birale suca ili bi ga odredile kockom. Suci su bili laici pa su potrebne pravne savjete tražili od pravnika (Romac, 1975: 253). Sudačku funkciju je, osim suca pojedinca (*unus iudex*) vršio i *arbiter* kojem je pripadala veća sloboda kod rasuđivanja.

Iudex privatus ne primjenjuje automatski pravila niti izražava vlastito mišljenje već vrijednost odluke proizlazi iz njegove autentičnosti kao glasa za zajednički osjećaj za pravo (Baron, 1884: 425). *Iudex privatus* privatno obavlja djelatnost i osobno je odgovoran za rad u pojedinačnom slučaju u kojem ima ulogu pravosudnog tijela.

U klasičnom razdoblju postojala su ograničenja za imenovanje privatnih sudaca, identificirana u Paulovom fragmentu D.5.1.12.2 (Paul. Ad ed. 17) i razvrstana u tri skupine: prirodna nesposobnost, pravna nesposobnost i nesposobnost zbog posebnog stanja određenih osoba lišenih temeljnog statusa, poput žena i robova. Daljnji zahtjev predstavljala je *aetas legitima*, dobno ograničenje od 25 godina.

Iudex privatus, jednom imenovan, bio je obvezan vršiti građansku dužnost i nije se mogao odreći imenovanja bez valjanog razloga. Režim *excusationes* uređivao je popis opravdanih razloga. Apsolutna obveza je postojala za suca bez *excusatio*. Sudac nije mogao odlučiti hoće li prihvatiti dužnost ili ne. Izvori to ne potvrđuju, ali pretpostavlja se da bi sudac, koji je odbio zadatak, bio osuđen na novčanu kaznu, predviđenu pretorskim ediktom. Razlozi za neobavljanje dužnosti suca bili su predviđeni zakonima ili ediktom. Popis razloga nije bio taksativan već ga je pretor mogao nadopunjavati. Glavni razlozi odnosili su se na starost, broj djece, bolesti i postojanje političkih ili vjerskih obveza.

August je smanjio potrebnu dob s 35 na 25 godina. Prema Ulpianu, funkciju suca mogla je vršiti osoba starija od 18 godina i mlađa od 25 godina ako su stranke svjesne starosti suca i prihvaćaju da on izrekne presudu. *Se-natus consultum Calvisiano* utvrđuje gornju granicu dobi od 70 godina, koju je *Lex Acilia* spustio na 60 godina. Minimalna granica od 25 godina pod određenim uvjetima može se smanjiti na 18, a maksimalna je 60 godina. Žene i robovi bili su isključeni iz sudačke službe.

Nepristranost suca i nepostojanje osobnog interesa u sporu regulira načelo *nemo iudex in re sua*. Neke hipoteze se mogu rekonstruirati iz Digesta.

Sudac je imao građanskopravnu odgovornost da sasluša stranke, sudi prema uputi iz postupovne formule i presudu donese u dobroj vjeri, objektivno i nepristrano (Plescia, 2001: 58). Ukoliko sudac ne bi došao na sud bez opravdanog razloga (*iusta causa*), tužitelj gubi spor s obzirom na učinak litiskontestacije u legisakcijskom i formularnom postupku. Tada tužitelj može zahtjev usmjeriti prema sucu temeljem kvazidelikta *iudex qui litem suam fecit*. Od razdoblja rane republike regulirano je pitanje sudačke odgovornosti za korupciju pa je u Zakoniku XII ploča, prema načelu

taliona, propisana smrtna kazna za suca u kaznenom postupku koji je primio mito i zato izrekao smrtnu kaznu u postupku.

Izvori ukazuju da je sudac odgovarao za *culpa* (kada je zanemario temeljne pretpostavke postupka, npr. pojavljivanje na sudu ili suđenje prema uputama u formuli), *dolus* (kada je bio pristran ili primio mito) i *error* (kada je zbog sudačke pogreške nastala šteta nekoj od stranaka). Sudac privatnik osuđen za korupciju (*crimen repentudarium*) trpio je posljedice infamije, nije mogao biti imenovan za suca, izabran u Senat, biti svjedokom ili zastupati pred sudom (Plescia, 2001: 67–68). To je utjecalo da osobe dužnost suca obavljaju savjesno.

U razdoblju principata, paralelno s *iudicium privatum*, pojavljuje se postupak u kojem carski službenik koji primi tužbu vodi postupak, izriče i izvršava presudu. Koristio se iznimno za neke sporove, zbog čega se i naziva *extraordinaria cognitio*.

Model sudstva približan današnjem organiziran je u ranije carsko doba kada nestaje podjela postupka na dvije faze. Vođenje sudskih postupaka prepušteno je državnim sucima, koji su istovremeno bili organi uprave jer ideja o odvajanju sudstva od uprave tada nije postojala. Državni suci su vodili postupak, izricali i izvršavali presudu (Horvat, 1998: 344 *et seq.*). Od 3. st. n. e. *iudicium privatum* s izabranim sucem laikom iščezavapa ulogu suca preuzima državni organ.

1.3. Srednjovjekovno doba

1.3.1. Srednjovjekovna Europa

Franačka je egzemplarna država zapadnog feudalizma. To je patri- monijalna država u kojoj vladar ima pravo zapovijedanja (*ban*) koji, prema modernoj podjeli, obuhvaća: mirovni (sudski), naredbodavni (zakonodavni) i upravni ban. Kralj, kao najviši sudac predsjedava kraljevom sudu od 7 osoba, a kasnije ga zamjenjuje dvorski upravitelj (*maiordomus*, za Karolinga *comes palatii*). Sud je nadležan za veće sporove (npr. smrtnu kaznu) uglednih osoba, privilegije crkvama i sl. Svaki nositelj vlasti dobivene od vladara sudi u manjim predmetima podređenim ljudima. Ostale predmete po satnijama (*centenama*), općinama slobodnih vojnika seljaka, sudi narodni sud (*ting, mallum*). U 7. st. predsjedava mu grof (*comes*) koji obilazi grofoviju (nekadašnji *pagus*). Važnu ulogu ima 7 prisjednika (*rahimburgi*), koje ranije bira narod kao suce. Oni su predlagali presudu, a skupština naroda je prihvaća ili odbija. Presudu je izvršavao grof uz

pomoć *rahimburga*. U manjim predmetima sudu predsjedava satnik (*centenarius*). U tom razdoblju vidljiva je jača uloga naroda u sudovanju.

Karlo Veliki je 770. proveo reformu. Skupština slobodnih stanovnika područja (*placita generalia*) održava se tri puta godišnje, a predsjedava joj grof. Sudski prisjednici su 7–12 *skabina*, trajno izabраниh uglednih lokalnih ljudi koji poznaju pravo. Ako predmeti nisu riješeni, npr. zbog brojnosti na *placita generalia*, upućuju se na *placita minora*, gdje sudi grofov zamjenik (*vicarius*) i *centenarius* sa skabinima bez skupštine. Od 811. razlikuju se veći sporovi (*causae maiores*) gdje predsjedava *comes*, od *causae minores* kojima predsjedava *vicarius*. Stranka nezadovoljna presudom izaziva predlagača presude na dvoboj. Ako pobijedi predlagala se nova presuda. U karolinško doba razvio se priziv na viši sud, ne protiv stranke, već protiv predlagača presude (Bartulović, 2014: 50 i 56). U ovo doba vladar želi sudovanje staviti pod svoj nadzor.

U Njemačkoj susrećemo ekstremne primjere uloge sudaca i porotnika. Predsjednik suda (*Richter*) bira prisjednike (skabini, *Schöffen*) koji donose presudu, dok on vodi strogo formalan postupak. Ako predsjednik suda sazna za zločin, nastupa kao tužitelj (*Getüge*) i svjedoči, a skabini donose presudu. Uz prisegu 6 porotnika (*Übersiebnung*) da je netko zločinac, započinje sumaran postupak protiv te osobe. U Bavarskoj i Austriji u 13. st. povjerljive osobe na tajnim sjednicama (*consilium secretum*) zakletvom prokazuju osobe za koje samo sumnjaju da su zločinci pa se s njima postupa kao sa zločincima uhvaćenim na djelu. *Gradski tužitelj* brine da se osoba zatvori, a dokazi pribave i torturom jer je priznanje *kraljica dokaza* (*confessio est regina probationum*). Utvrđivanje činjeničnog stanja prelazi na sud i zamjenjuje tužbu s prisegom čime se uvodi inkvizicijski postupak. Uvodi se javni tužitelj (*fiskalat*) i progon po službenoj dužnosti. U postupku se od 18. st. razlikuje generalna inkvizicija s utvrđivanjem zločina i *corpus delicti*, od specijalne koja počinje zatvaranjem osumnjičenoga. Radnje u postupku se zapisuju, jer presudu potvrđuje viši sud, a u slučaju pravnih dilema tražilo se mišljenje pravnih fakulteta. Sudac je vezan dokaznim pravilima: pun dokaz su dva svjedoka i zapečaćena isprava (*instrumentum garantigiatum*), a poslovne knjige treba ojačati prisegom (*Bucheid*) (Bartulović, 2014: 70–71).

Engleska pokazuje specifičnosti germanske tradicije suđenja, a mogu se tražiti i sličnosti s rimskim pravom iako je formalno došlo do zabrane njegove primjene. Vodi se borba za demokratizaciju suđenja i stavljanja kraljeve vlasti pod nadzor porote kao paralele parlamenta u zakonodavnoj vlasti. *Magna Carta* 1215. uvodi porotno sudovanje u čl. 39:

Nijedan slobodan čovjek neće biti ubijen ili zatvoren, ili lišen svojih prava ili imovine, ili stavljen van zakona ili prognan, ili na bilo koji način lišen svog položaja... osim na osnovi zakonite presude njemu jednakih ili prava zemlje. Potvrđuje se načelo pravednosti i efikasnosti sudovanja u čl. 40: *Nikome nećemo prodavati pravo i pravdu, nikome ih nećemo odreći i odugovlačiti.* Od 12. st. slobodni ljudi nezadovoljni lokalnom pravdom obraćaju se kralju, ali on ne sudi redovno pa *Magna Carta* uvodi suđenje na stalnom mjestu. Tako nastaje kraljevski sud u Vestminsteru.

U 14. st. nastaju mirovni sudovi, čiji suci poduzimaju preventivne mjere i razmatraju kaznene sporove. Suce imenuje kralj iz redova lokalnih zemljoposjednika. Sude kao pojedinci, lakša djela udvoje (tzv. male sjednice), a veća četiri puta godišnje. Zahvaljujući centralnim i putujućim sudovima feudalni sudovi su relativno brzo izgubili važnost. Nasuprot sudovima Općeg prava od Edvarda III 1327. nastaje Sud Lorda kancelara ili Sud „pravičnosti” koji ne sudi po Common law već po principu pravičnosti (*equity law*) i bez porote.

Kraljevski suci su od 12. st. profesionalci. U suđenju se koristi kraljev nalog (*writ*). On sadrži naredbu da prekršitelj prava udovolji nalogu ili se privodi pred Kraljevski sud i opravdava se. Krajem 12. st. lord kancelar stvara niz ukaza dajući zaštitu raznim odnosima čime nastaje registar ukaza. Izvor prava postaju i presude kraljevskih sudova koje se od 12. st. vode u registrima (*plea rolls*), donose se neslužbeni godišnjaci (*Ye- arbooks*) najvažnijih presuda, a javljaju se i presedani (*precedent*), presude koje se koriste za buduća rješenja.

Osmanska Turska je specifikum. Sudstvo je odvojeno od uprave i spahija koji nemaju upravnu i sudsku vlast kao feudalci na Zapadu. Država se dijeli na sudske jedinice (*kadiluk*) čija podjela se ne poklapa s upravnom. Razlikuje se pet stupnjeva sudaca. *Velike mole*, nadležne u većim i *male mole* u manjim gradovima. *Kadije* sude u ostalim mjestima, a *naibi* su zamjenici. *Mufetiši* su nadležni za pobožne zaklade. Suci se mogu obratiti poznavatelju šerijata (*muftiji*) za pravno mišljenje u obliku *fetvi* (Bartulović, 2014: 91).

Novo doba donosi promjene u položaju sudova. Reperkusija Francuske revolucije u 18. st. je i priznavanje Monteskejevog principa podjele vlasti i odvajanje sudske i izvršne vlasti. Zakon iz 1790. uvodi biranje sudaca čak i najviše instance (Kasacioni sud). Odvojenost je ubrzo ukinuta i suci se integriraju u državnu upravu. Nakon Drugog svjetskog rata, princip odvojenosti opet jača u kontrapoziciji između pravosudne i izvršne vlasti.

1.3.2. Srednjovjekovna Hrvatska

Na prostoru uže Hrvatske, u Zlatnoj buli Bele IV Gradecu 1242. kralj daje građanima pravo izbora najvišeg službenika (gradskog suca) na godinu dana, a on ga potvrđuje. Grad dobiva da uživa određenu samostalost u upravi u sudstvu.

Prvi poznati Slavonski sabor 1273. donosi i odluke o suđenju i sastavu suda. Razvojem gradova i povećanjem broja plemenitaša izuzetih iz vlasti župana, niže plemstvo, „kraljevi sluge“ (*servientes regis*) žele potvrdu prava, kao i niži sloj, tzv. tvrđavnih vojnika (*iobagiones castri*) spram velikaša (baruni) koji ih žele podvrgnuti sebi. Propisano je da sudsko vijeće u županiji, kao jedinici njihove samouprave, sačinjava: župan, četiri plemića (*servientes regis*) i dva tvrđavna jobagiona. Iz toga se vidi da su tvrđavni vojnici izjednačeni s plemićima, jer prema srednjovjekovnoj tradiciji niži sloj ne može suditi višem (Bartulović, 2008: 9 *et seq.*).

Dubrovačka republika organizira sudove zaključcima Velikog vijeća u 15. st. Sudstvo nije odvojeno od uprave jer je najviši sud Veliko vijeće. Ovlasti kneza u sudstvu vremenom su se smanjivale. Veliko vijeće je ovlasti prenijelo na Veliki dvor (*Curia Maior*), koji ima 15 članova (10 bira Veliko vijeće, a 5 Malo vijeće), ali ima kasacijske ovlasti nad njim. Manje sporove sudi Mali dvor (*Curia Minor*), koji ima tri člana birana na godinu dana. Izvan grada sude delegirani organi Senata, a priziv rješava Veliko vijeće. Crkveni sud nadležan je za sporove između pripadnika klera, ali i građana ako se radi o pitanjima, vezanim uz vjeru i Crkvu (Bartulović, 2008: 16).

Riječki statut iz 1530. spominje dvojicu sudaca, koje je možda ranije birala općina sama, a od 14. st. feudalac bira jednoga (*iudex capitanealis*), gospodskog suca. Drugoga, općinskog suca (*iudex populi, i. communis*), bira općina. Ugledniji građani žele ojačati svoj utjecaj pa se suci biraju između općinskih vijećnika. Birani su na godinu dana, a statut to skraćuje na šest mjeseci. Oni sude manje građanske i kaznene predmete ako ih ne sudi gradski vikar, koji mora biti stranac i iskusni pravnik (Herkov, 1948: 50–64). Kapetan bira gospodskog suca iz Malog vijeća. Vijeće ceduljama bira općinskoga, tako da se među prazne stave tri označene pa trojica koji ih dobiju kažu imena kandidata uz zakletvu da nisu nagovarani, umoljeni, potplaćeni ni podmićeni, nego da biraju po savjesti dobrog, prikladnoga i sposobnog. Izabran je kandidat koji dobije većinu glasova (Herkov, 1948: 125). Suci se ne smiju udaljiti iz komune pod prijetnjom novčane kazne, osim s dozvolom kapetana određujući jednog vijećnika za zamjenika. Dvije osobe iz iste kuće ili obitelji ne mogu, do trećeg koljena, istodobno biti

suci (Herkov, 1948: 128). U Rijeci postoje i izabrani sudovi koji sude u skraćenom postupku u parnicama. U arbitražama sude građani dobra glasa (*arbitri boni viri*), u drugima prijatelji – odabrani suci (*arbitratores*), a u trgovačkim arbitražama odabrani suci – trgovci (*comissarii calculatores* ili *boni viri mercatores*) (Herkov, 1948: 70).

U revolucionarnim zbivanjima 1848. u *Zahtijevanjima naroda*, političkom programu građanstva, traži se i: tropodjela vlasti, moderno, porotno sudstvo, javno i usmeno suđenje (Bartulović, 2008: 38). Nezavisnost sudstva od uprave bila je predmet političkih borbi i pravne regulative za bana Ivana Mažuranića kada je došlo do odvajanja i za Khuena Hedervarija kada je su oni ponovno spojeni (Bartulović, 2008: 51–53).

2. Hrvatski sudovi na početku demokratske tranzicije

Hrvatski sudovi su u dekadi prije tranzicije neskloni promjenama i nisu mogli u potpunosti odgovoriti na nove potrebe jer su formirani kao socijalistički, a kadar sudaca je uništen negativnom selekcijom i kriterijem političko-pravne podobnosti. Ciljevi reforme bili su neovisno, profesionalno, pošteno i efikasno sudstvo kao principi pretočeni u zakone. Hrvatski ustav uvodi princip podjele vlasti, a iz njega načelo neovisnosti i samostalnosti sudske vlasti. Načelo podjele vlasti nije bilo u potpunosti operativno, u pravosudnim zakonima bilo je odstupanja čime se dovela u pitanje neovisnost sudaca i sudova od drugih oblika vlasti. Ovu su tezu potvrdila istraživanja Uzelca i Pađena. Pojedinačni slučajevi iz prakse nisu bili predmetom kvalitativnog istraživanja jer intencija analiza nije bila da identificira konkretne primjere neetičnog ponašanja, već da metodom apstrakcije te indikativnom metodom utvrđivanja činjenica ukaže na sistemske praznine koje mogu predstavljati rizik neetičnog ponašanja u sektoru pravde, bez obzira na postojeće mehanizme za jačanje integriteta pravosuđa. To je, po mišljenju većine autora, prevaziđeno reformama Zakona o sudovima, Zakona o državnom sudbenom vijeću, Zakona o državnom odvjetništvu te Zakona o državno odvjetničkom vijeću. Navedene teze uključuju analizu domaćeg i međunarodnog pravnog okvira i konzultacije sa predstavnicima stručne zajednice u formi intervjua. Najjači poticaj za reforme bio je i proces pridruživanja Europskoj uniji (dalje: EU), ispunjavanja Kopenhaških kriterija o vladavini prava općenito, tj. usklađivanju zakonodavstva i prakse zemlje kandidata s EU (Uzelac, 1992: 582–590).

3. Europski pravni standardi u definiranju koncepta sud/tribunal

Putem prakse Europskog suda za ljudska prava (dalje: ECHR) i Suda Europske unije (dalje: SEU) afirmira se princip precedenata i judikature kao formalnog izvora prava. Pojam *sud*, kako u čl. 6, st. 1 Konvencije¹ tako i u praksi SEU ne treba nužno shvatiti kao sud *u klasičnom smislu*, integriran u standardni sudski aparat zemlje (v. čl. 2 ZoC),² već kao tijelo koje odlučuje o pitanjima u okviru svoje nadležnosti na temelju pravnih pravila i nakon postupka koji se sprovodi na način kako je propisano zakonima.

Doktrina ukazuje da je pojam *suda/tribunala* autonomni pojam prava EU. Neovisno o konkretnom uređenju pravosudnog sustava država članica, određeno tijelo će se smatrati sudom ukoliko udovoljava kriterijima proizašlim iz tumačenja prava EU od strane SEU, odnosno prakse ECHR.

Judikatura SEU ukazuje kako administrativna tijela sa sudskim funkcijama mogu predstavljati *sud* u smislu čl. 267 UFEU,³ npr. uredi za javnu nabavu (predmeti C-411/00, Felix Swoboda; C-92/00 (HI); C-393/06, ing. Aigner); C-407/98, Abrahamsson, t. 35). Preduvjet je da su: uspostavljena zakonom; stalna; imaju obvezujuću nadležnost; provode postupak *inter partes*; primjenjuju pravna pravila i da su neovisna (Martinović, Pošćić, 2018: 223 *et seq*). Doktrina ukazuje, analizirajući judikaturu SEU, da kriteriji moraju biti ispunjeni kumulativno. Pri tomu SEU usvaja funkcionalni pristup definiciji pojma *sud* ispitujući ulogu i funkcije tijela u konkretnom predmetu, a ne da li je ono formalno dio pravosudnog sustava države članice (Martinović, Pošćić, 2018: 223 *et seq*).

Čl. 6, st. 1 Konvencije glasi: *Radi utvrđivanja svojih prava i obveza građanske naravi ili u slučaju podizanja optužnice za kazneno djelo protiv njega svatko ima pravo da zakonom ustanovljeni nezavisni i nepristrani sud pravično, javno i u razumnom roku ispita njegov slučaj...*

U predmetu *Le Compte, Van Leuven i De Meure protiv Belgije*⁴ ECHR je naveo: *U skladu s praksom ECHR, korištenje izraza „sud/tribunal“ može se jamčiti samo za tijelo koje zadovoljava sljedeće zahtjeve – nezavisnost od izvršne*

---

1 (Europska) Konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda, NN-MU, 18/97, 6/99, 14/02, 13/03, 9/05, 1/06. i 2/10. (dalje: Konvencija).

2 Zakon o sudovima, NN, 28/13, 33/15, 82/15. 82/16, 67/18. i 126/19. (dalje: ZoS).

3 Ugovor o funkcioniranju EU (pročišćena verzija iz 2016), SL C 202, 7. 6. 2016.

4 ECHR, *Le Compte, Van Leuven i De Meure protiv Belgije*, presuda, 23. 6. 1981, SerijaA, br. 43.

vlasti i od stranaka u postupku, trajnost dužnosti te postupovna jamstva – od kojih se nekoliko nalazi i u tekstu čl. 6, st. 1.

To je rezultiralo definicijom pojma sud u predmetu *Belilos* protiv Švicarske:⁵ *...pojam „sud“ određen je njegovom sudskom funkcijom što znači da on odlučuje o predmetu u okviru svoje nadležnosti, na temelju vladavine prava, a nakon provedenog postupka koji mora biti reguliran odgovarajućim propisima... Pojam suda mora ispunjavati i sljedeće zahtjeve – nezavisnost, posebice od egzekutive; nepristranost; određeno vremensko trajanje mandata njegovih zaposlenika; postojanje postupovnih jamstava – od kojih se nekoliko nalazi i u tekstu čl. 6, st. 1.* Definicija je suviše apstraktna jer sadrži i organizacijske i postupovne elemente koji su prema mišljenju ECHR-a uvršteni ili se mogu podvesti pod druga jamstva iz čl. 6, st. 1.

4. Iskustva u određivanju pojma sud/tribunal u hrvatskoj legislativi

Zakon o javnom bilježništvu⁶ cjelovito uređuje fizionomiju javno- bilježničke službe u organizacijskom, statusnom, kompetencijskom i funkcionalnom smislu. U cilju poticanja concilijacijske funkcije javnih bilježnika i unapređenja funkcionalizacije građanskopravne zaštite došlo je do delegiranja poslova iz sudske nadležnosti u izvanparničnim poslovima na javne bilježnike za ostavinske postupke (prenesena nadležnost) i specijalne egzekucije/ovrhe (izvorna nadležnost) (Bodul, Grbić, 2014: 35–52). No, presude u predmetima C-484/15 i C-551/15 Ibrica Zulfikarpašić/Slaven Gajer i Pula Parking d.o.o./Sven Klaus Tederahn ukazuju da se javni bilježnici, kada postupaju u ovršnim postupcima na temelju *vjerodostojne isprave*, ne mogu smatrati *sudom* ni u smislu Uredbe o europskom nalogu za izvršenje⁷ ni za potrebe primjene Uredbe o priznavanju i izvršenju sudskih odluka u građanskim i trgovačkim stvarima.⁸

---

5 ECHR, *Belilos* protiv Švicarske, presuda, 29. 4. 1988, Serija A, br. 132.

6 Zakon o javnom bilježništvu, NN, br. 78/93, 29/94, 162/98, 16/07, 75/09. i 120/16, dalje: ZJB.

7 Uredba (EZ) br. 805/2004 Europskog parlamenta i Vijeća od 21. 4. 2004. o uvođenju europskog naloga za izvršenje za nesporne tražbine, SL 2004, L 143, str. 15, SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 19, svezak 3, str. 172.

8 Uredba (EU) br. 1215/2012 Europskog parlamenta i Vijeća od 12. 12. 2012. o nadležnosti, priznavanju i izvršenju sudskih odluka u građanskim i trgovačkim stvarima, SL 2012, L 351, str. 1, SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 19, svezak 11, str. 289; ispravci u SL 2014, L 160, str. 40 i SL 2016, L 202, str. 57.

Iako je određivanje ovrhe na temelju vjerodostojne isprave kod hrvatskih javnih bilježnika relativno novi institut, implementiran u Ovršni zakon Novelom iz 2005.⁹ predmet je čestih kritika. Daljnji korak dejudicijalizacije je napravljen 2010. implementacijom ZPONS-a,¹⁰ prema kojem *ovrhu na novčanim sredstvima provodi Financijska agencija, Hrvatska narodna banka i banke* (čl. 2). Nakon implementacije ZPONS, uz (tadašnji) Ovršni zakon iz 2010,¹¹ čija se rješenja također mogu problematizirati, uvodi se još jedan novi model izvansudske ovrhe putem ZJO.¹² Zakonom je izvršena radikalna redefinicija i redizajn pravila postupka ovrhe. Zakonodavac odustaje od službe javnih ovršitelja i uvođenja novog-starog zakonodavnog modela sudske ovrhe iako je 71 osoba već položila stručni ispit i ispunila sve materijalno-pravne uvjete.¹³

Dugotrajni sporovi oko troškova prisilne naplate RTV pristojbe rezultirali su daljnjom dejudicijalizacijom ovršnog postupka 2017. i tadašnjim čl. 36.a Zakona o dopuni Zakona o Hrvatskoj RTV.¹⁴ HRT kao javna ustanova dobiva obvezu sama provoditi ovlasti vođenja postupka prisilne naplate dospjele, a neplaćene RTV pristojbe. Za razliku od prethodnog zakonskog rješenja, HRT ne smije u vođenju tog postupka koristiti naplatne usluge odvjetnika, osim u slučaju da osnivač – Hrvatska, da posebno odobrenje. Ustavni sud RH je odlukom br.: U-I-3197/17 i dr. od 16. 10. 2018. ukinuo Zakon o dopuni Zakona o Hrvatskoj RTV (NN, br. 46/17 i 73/17) u cijelosti, i zato što je izostala procjena opravdanosti novog modela naplate pristojbe usporedbom njegove djelotvornosti za ostvarivanje legitimnog cilja, s jedne strane, i izdataka koje će prouzročiti obvezniku njegove provedbe, s druge strane (Bodul, 2017: 56–71).

ZFPPN¹⁵ implementirao je postupak ishođenja predstečajne nagodbe. Cilj je postupkom predstečajne nagodbe i financijskog restrukturiranja potaknuti dužnike koji su nelikvidni ili insolventni da poduzmu odgovarajuće korake kako bi ih ponovno uspostavili, odnosno da se, ako je

9 Ovršni zakon, NN, 88/05.

10 Zakon o provedbi ovrhe na novčanim sredstvima, NN, 91/10, (112/12.), 68/18, 02/20, 46/20 i 47/20 (dalje: ZPONS).

11 Ovršni zakon, NN, 139/10, 150/11, 154/11, 12/12, 70/12, 80/12.

12 Zakon o javnim ovršiteljima, NN, 139/10, 50/11 i 70/12 (dalje: ZJO).

13 Zakon o prestanku važenja Zakona o javnim ovršiteljima, NN, 112/12.

14 Zakon o dopuni Zakona o Hrvatskoj radioteleviziji, NN, 137/10, 76/12, 78/16, 46/17, 73/17, 94/18.

15 Zakon o financijskom poslovanju i predstečajnoj nagodbi, NN, br. 108/12, 144/12, 81/13, 112/13, 71/15 i 78/15. (dalje: ZFPPN).

to moguće, restrukturiraju i nastave poslovanje. U postupku predstečajne nagodbe Financijska agencija (dalje: FINA), kao tijelo javne vlasti, ima važnu ulogu. ZFPPN FINA-u određuje kao ovlašteno tijelo koje provodi postupak predstečajne nagodbe te kao podršku u razrješavanju dužničko-vjerovničkih odnosa u postupcima rehabilitacije dužnika i povoljnijih uvjeta namirenja vjerovnika od uvjeta koje bi vjerovnik ostvario da je protiv dužnika pokrenut stečajni postupak. U okviru FINA-e postupke predstečajne nagodbe je provodilo tročlano nagodbeno vijeće. Iako Ustavni sud RH nije odlučivao o ustavnosti koncepta predstečajne nagodbe, navedeni institut utemeljen je na krivim tezama i zakonski je podreguliran, što su potvrdile učestale izmjene ZFPPN pa i njegovo stavljanje izvan snage (Matić, Grbić, Bodul, 2016: 11–41). Pritisak za ovakve reforme, odnosno za jaču ulogu suda u predstečajnim nagodbama, vršila je i primjena čl. 6 Konvencije. Naime, praksa ECHR-a naznačuje kako se čl. 6, st. 1 primjenjuje na stečajni postupak pa je prva dilema koja se odnosi na legitimnost procesa dejudicijalizacije kroz model predstečajne nagodbe činjenica da stečajno pravna zaštita mora biti u nadležnosti onog tijela koje Konvencija označava sintagmom *tribunal* (koji bez obzira na to kojoj vlasti pripada), a danas ta svojstva u pozitivnom pravu ima samo sud. To je rezultiralo *brisanjem* zakonodavnog rješenja po kojem je FINA *de facto* i *de iure* odlučivala u postupcima predstečajne nagodbe. Novo rješenje ukazuje na samostalnost suda što podrazumijeva da je sud posebna vrsta tijela državne vlasti za koji važe posebna pravila organiziranja (Bodul, Vuković, 2015: 181–213).

OPZ¹⁶ propisuje da porezni akt kojim se odlučuje o pojedinačnim pravima i obvezama iz porezno-pravnog odnosa jest porezno rješenje. Uređujući pitanje pravne zaštite poreznih obveznika, OPZ-om je propisao da se protiv poreznog akta kojim je odlučeno o pojedinačnim pravima i obvezama iz porezno-pravnog odnosa može podnijeti žalba nadležnom drugostupanjskom poreznom tijelu – Samostalnom sektoru za drugostupanjski upravni postupak (dalje: Služba) koji je organizacijska jedinica Ministarstva financija (dalje: MF). Postupak pred Službom definiran je kao upravni postupak pa se primjenjuje ZOUP. U okviru svojih širokih nadležnosti, Služba rješava o žalbama protiv upravnih akata porezne uprave, upravnih tijela županija i velikih gradova propisanih posebnim zakonima *et seq.* OPZ uređuje pravo poreznog obveznika na sudsku zaštitu propisujući da se protiv rješenja kojim je odlučeno o žalbi može podnijeti tužba nadležnom sudu. Sama Služba udovoljava kriterijima o stalnom tijelu, utemeljenom na zakonu koje u *inter partes* postupku

---

16 Opći porezni zakon, NN, br. 115/16, 106/18, 121/19. i 32/20. (dalje: OPZ).

donosi odluku sudskog karaktera, ali je sporna neovisnost članova, s obzirom da Uredba¹⁷ kojom je Služba osnovana ne sadrži nikakve odredbe o neovisnosti Službe niti njenih članova. Ni OPZ kojim se zasniva nadležnost Službe nema posebne odredbe kojima bi se jamčila neovisnost tijela (nema, *exempli gratia*, zabrane davanja instrukcija tijelu i jamstava stalnosti položaja članova) pa nije za vjerovati kako bi Služba mogla dobiti status suda/tribunala (Žunić Kovačević, 2016: 279–295).

Treba spomenuti i Državnu komisiju za kontrolu postupaka javne nabave (dalje: DKOM) jer se u praksi postavlja pitanje, ima li ona status suda u skladu sa zahtjevima europskoga prava (nezavisno od nacionalnog zakonodavstva). Sukladno odredbama ZoDKOM-u,¹⁸ DKOM rješava o žalbama u vezi s postupcima javne nabave, davanja koncesija i odabira privatnog partnera u projektima javno-privatnog partnerstva. Takav pravni i institucionalni okvir najvećim je dijelom posljedica recepcije *acquis communautaire* tog područja (Turudić, 2017). Prema odredbi ZoDKOM, DKOM je samostalno i neovisno tijelo državne vlasti nadležno za rješavanje i odlučivanje o žalbama. Polazeći od općih kriterija za priznavanje statusa suda ili tribunala u praksi Suda EU i ECHR-a, vidimo kako je DKOM tijelo: utemeljeno zakonom, stalne prirode, čije su odluke obvezujuće, pred kojim postupak teče *inter partes*, odluke donosi temeljem pravnih normi i koje je samostalno i neovisno.

5. Zaključna razmatranja

Koncept ljudskog prava na pristup sudu/tribunalu, utjelovljen u zakonodavnim instrumentima predstavljenima u radu, rezultat je dugotrajne povijesne i kulturne (r)evolucije koja je daleko od završetka. U prošlosti, pravni sistem nije bio kompleksan, niti je imao isti broj posebnih pravila ili sličnog pravnog ishoda uz različite donosioce pravila u istoj državi (centralni, savezni, regionalni, EU); društvo nije tako zahtjevno prema sucima i drugim službenicima, tržište se nije kretalo današnjom brzinom. Danas suci moraju odgovoriti na zahtjeve društva koje traži sve više pravne izvjesnosti u ekonomskim transakcijama želeći brze i razumne presude, što se može ostvariti samo ako sudac poznaje pravna pravila i postupak. S druge strane, edukacija sudaca mora uzeti u obzir zahtjeve za većom stručnošću u primjeni osnovnih instrumenata – pravila postupka.

---

17 Uredba o unutarnjem ustrojstvu Ministarstva financija, NN, br. 54/17, 26/18 i 79/19, čl. 36.

18 Zakon o Državnoj komisiji za kontrolu postupaka javne nabave, NN, br. 18/13-98/19. (dalje: ZoDKOM).

Iz hrvatske perspektive vidljive su dvije posljedice. Prva, da se od Ustava iz 1990. (NN, 56/90), koji je na bitno drugačiji način regulirao organizaciju i položaj sudbene vlasti u Hrvatskoj, sustavno radi na reformi, razvoju i unapređenju stanja u sudstvu. Loši procesni parametri naveli su zakonodavca da promišlja i provodi postupak dejudicijalizacije. Dejudicijalizaciju, u ovom radu, je proces prenošenja određenih poslova sudbenosti osobama koje nisu suci, u našem slučaju na javne bilježnike, javne ovršitelje, Financijsku agenciju (FINA), DKOM te HRT.

Iako je prema odredbama ZoS sud precizno definiran, uvažavajući činjenicu da se preko judikature europskih sudova afirmira princip precedenata i judikature kao formalnog izvora prava, pojam *sud* ne treba nužno shvatiti kao sud *u klasičnom smislu*, koji je integriran u standardni sudski aparat određene zemlje (čl. 2 ZoS), već kao tijelo koje odlučuje o pitanjima u okviru svoje nadležnosti na temelju pravnih pravila i nakon postupka koji se provodi na način kako je propisano zakonima. Takvo tijelo mora zadovoljiti niz kriterija, prvenstveno nezavisnosti i nepristranosti, način postavljanja i trajanje mandata, postojanje garancija protiv vanjskog pritiska te ostavlja li ono dojam nezavisnosti. Važno je spomenuti da su se ulaskom Hrvatske u EU počela primjenjivati nova precedentalna pravila i uredbe iz područja građanskoga parničnog postupka, pri čemu je uočeno da se iste odnose samo na sudove i taksativno nabrojana tijela. Sloboda izbora normativnog okvira ili zakonodavnog modela postupka pretpostavlja zakonodavčevu ovlast da na odgovarajući način uređuje organizaciju i nadležnost sudova u postupku te položaj stranaka u postupku, uključujući i njihov međusobni odnos, ovisno o ciljevima koji se u području postupka žele postići. Odabir je po sili Ustava u isključivoj nadležnosti zakonodavca. Isključiva je ovlast zakonodavca da pojedine institute prihvati, zadrži, ukloni ili promijeni. Jedina obveza zakonodavca je da pri uređivanju pojedinih instituta postupka uvažava zahtjeve koje postavlja Ustav, osobito one koji proizlaze iz načela vladavine prava i one kojima se štite određena ustavna dobra i vrijednosti. Njihovo uređenje mora biti takvo da osigurava ostvarenje legitimnih ciljeva postupka, pravnu sigurnost objektivnog pravnog poretka, određenost, pristupačnost, predvidljivost i pravnu izvjesnost normi, te procesnu ravnopravnost položaja stranaka u postupcima u Hrvatskoj u skladu sa zahtjevima koji proizlaze iz vladavine prava, najviše vrijednosti ustavnog poretka koja je temelj za tumačenje Ustava (čl. 3 Ustava). Koncept suda ili tribunala EU ne ovisi o statusu tijela u skladu s nacionalnim

zakonodavstvom. U postupku pred tim tijelima, isto kao i da se radi o nacionalnim sudovima, može se pojaviti pitanje tumačenja prava, odnosno ocjene valjanosti prava EU. Tada nacionalno tijelo koje vodi postupak u kojemu je potrebno primijeniti europsko pravo može zatražiti od SEU da odluči po prethodnom pitanju, a SEU će ga uzeti u razmatranje samo ako ustanovi da tijelo koje ga postavlja ima status suda ili tribunala.

Literatura i izvori

Baron, J., (1884). *Institutionen und Zivilprozeß*, Leonhard Simion, Berlin.

Caroli E., (2017). *Studi sulla bipartizione del processo privato romano*, tesi di dottorato, Università degli Studi di Milano.

Gagliardi, L., (2007). *La figura del giudice privato del processo civile romano, Diritto e teatro in Grecia e a Roma*, Edizioni Universitarie di Lettere, Economia, Diritto, Milano.

Karakocali, A., (2013). *Magistrete: The Most Important Political Body of Roman Republic*, Ankara, *Bar Review*, br. 2, str. 67–82.

Metzger, E., (2004). *Roman Judges, Case Law and Principles of Procedure*, *Law and History Review*, 22 (2), str. 243–275.

Plescia, J., (2001). *Judicial Accountability and Immunity in Roman Law*, *The American Journal of Legal History*, 45 (1), str. 51–70.

Bartulović, Ž. (2008). *Povijest hrvatskog prava i države (kompendij)*, Rijeka, Pravni fakultet Sveučilišta u Rijeci.

Bartulović, Ž., (2014). *Povijest prava i države (I. dio – Opća povijest prava i države)*, Pravni fakultet Sveučilišta u Rijeci.

Bodul, D., (2017). *Refleksije o nekim hrvatskim modelima dejudicijalizacije*, *HARMONIUS – Journal of Legal and Social Studies in South East Europe*, *Dosije studio*, Beograd.

Bodul, D., Vuković, A., (2015). *(Još jedna) reforma stečajnog zakonodavstva funkcionalizacija stečajno pravne zaštite ili placebo efekt*, *Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci*, 36 (1), str. 181–213.

Bodul, D., Grbić, S., (2014). *O međusobnoj komplementarnosti pojmova „sud“ i „javni bilježnik“ u praksi Europskog suda za ljudska prava*, *Časopis Javni bilježnik*, 40, str. 35–52.

Žunić Kovačević, N., (2016). *Upravnosudska kontrola u poreznim stvarima*, *Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu*, 53 (1), str. 279–295.

Martinović, A., Pošćić, A., (2018). Postavljanje prethodnog pitanja Sud europske unije, Građansko pravo – sporna pitanja i aktualna sudska praksa, Zbornik radova, Vrhovni sud i Pravosudna akademija, str. 223–251.

Matić, I., Grbić, S., Bodul D., (2016). Uloga suda kao tijela državne vlasti u insolventijskim postupcima – od rimskih „praetora“ do novog hrvatskog Stečajnog zakona i konvencijskih „tribunala“, Anali Pravnog fakulteta Univerziteta u Zenici, 9 (17), str. 11–41.

Novaković, F., (2020). Stalni sudovi u rimskom pravu, Anali Pravnog fakulteta u Zenici, 25 (13), str. 141–161.

Romac, A., (1975). Rječnik rimskog prava, Informator, Zagreb.

Turudić, M., (2017). Pravo javne nabave, Narodne novine, Zagreb. Uzelac, A. (1992). Zavisnost i nezavisnost, prijedlozi uz položaj sudstva u Hrvatskoj, Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu, 42 (4), str. 582–590.

Herkov, Z., (1948). Statut Grada Rijeke iz 1530, Nakladni zavod Hrvatske, Zagreb.

Horvat, M., (1998) Rimsko pravo, Pravni fakultet, Zagreb.

Pravni izvori:

(Europska) Konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda, NN-MU, 18/97, 6/99, 14/02, 13/03, 9/05, 1/06. i 2/10.

27. Uredba o unutarnjem ustrojstvu Ministarstva financija, NN, br. 54/17, 26/18 i 79/19.

Zakon o dopuni Zakona o Hrvatskoj radioteleviziji, NN, 137/10, 76/12, 78/16, 46/17, 73/17, 94/18.

Zakon o Državnoj komisiji za kontrolu postupaka javne nabave, NN, br. 18/13-98/19.

Zakon o prestanku važenja Zakona o javnim ovršiteljima, NN, 112/12.

Zakon o provedbi ovrhe na novčanim sredstvima, NN, 91/10, (112/12), 68/18, 02/20, 46/20 i 47/20.

Zakon o sudovima, NN, 28/13, 33/15, 82/15. 82/16, 67/18. i 126/19.

Zakon o financijskom poslovanju i predstečajnoj nagodbi, NN, br. 108/12, 144/12, 81/13, 112/13, 71/15 i 78/15.

Zakon o javnim ovršiteljima, NN, 139/10, 50/11 i 70/12.

Zakon o javnom bilježništvu, NN, br. 78/93, 29/94, 162/98, 16/07, 75/09.i 120/16.

Ovršni zakon, NN, 139/10, 150/11, 154/11, 12/12, 70/12, 80/12.

Ovršni zakon, NN, 88/05.

Opći porezni zakon, NN, br. 115/16, 106/18, 121/19. i 32/20.

Ugovor o funkcioniranju EU (pročišćena inačica iz 2016), SL C 202, 7. 6. 2016.

Uredba (EZ) br. 805/2004 Europskog parlamenta i Vijeća od 21. 4. 2004. o uvođenju europskog naloga za izvršenje za nesporne tražbine, SL 2004, L 143, str. 15, SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 19, svezak 3, str. 172.

Uredba (EU) br. 1215/2012 Europskog parlamenta i Vijeća od 12. 12. 2012. o nadležnosti, priznavanju i izvršenju sudskih odluka u građanskim i trgovačkim stvarima, SL 2012, L 351, str. 1, SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 8, svezak 11, str. 289; ispravci u SL 2014, L 160, str. 40 i SL 2016, L 202, str. 57.

Sudska praksa:

ECHR, Belilos protiv Švicarske, presuda, 29. 4. 1988, Serija A, br. 132.

ECHR, Le Compte, Van Leuven i De Meuere protiv Belgije, presuda, 23. 6.1981, Serija A, br. 43.

Ines Matic Matešković, LL.D.

Assistant Professor,
Faculty of Law, University of Rijeka

Dejan Bodul, LL.D.

Associate Professor,
Faculty of Law, University of Rijeka

Željko Bartulović, LL.D.,

Full Professor,
Faculty of Law, University of Rijeka
Republic of Croatia

**EVOLUTION OF THE COURT/TRIBUNAL CONCEPT:
SHOULD WE PURSUE ITS EUROPEANIZATION?**

Summary

We live in times of rapid social, economic and legal changes. Traditional legal concepts, such as court or tribunal, are evolving. The modernization of law contributes to its alignment with the needs of the time when it is applied. Organizational and functional modernization of courts should be oriented towards Europeanization. This must be understood as a broader process than the mere reception of European law and taking over legal institutes from other legal systems without analyzing their actual meaning in the legal order which they are transplanted from, and without assessing whether they are in line with the domestic legal tradition and/or how they are to be included in the national legal system. The authors of this paper analyze key historical aspects in the development of the court system, European standards in defining the concept of a court/tribunal, and the Croatian experience in defining this concept. The authors discuss issues pertaining to the organizational and functional reform of the court system. which organizational structures should be vested with the judicial power and whether it is possible to maintain the principles rooted in classical legal standards.

Keywords: *concept of court/tribunal, procedure in statu nascendi, Europeanization.*